

УДК 338.24:351.86

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.215.367-374>**Костов'ят Г.І.**

кандидат економічних наук

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Kostovyat Hanna

PhD in Economic Sc.

Uzhhorod National University

<https://orcid.org/0000-0001-8498-3419>

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті розроблено комплексну методологію оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави. Доведено, що в умовах глобальної економічної нестабільності та цифрової трансформації ефективність протидії сучасним загрозам прямо залежить від готовності державних інститутів. Обґрунтовано систему з шести функціональних компонентів: нормативно-правового, організаційно-управлінського, кадрового, ресурсно-фінансового, інформаційно-аналітичного та координаційного. Запропоновано апарат інтегрального оцінювання шляхом нормування індикаторів та їх адитивної згортки. Адаптовано вербально-числову шкалу бажаності для змістової інтерпретації результатів і вибору дієвих векторів антикризового управління. Практична цінність роботи полягає у можливості виявлення інституційних диспропорцій та обґрунтування управлінських рішень.

Ключові слова: економічна безпека, інституційна спроможність, державні інститути, методологія оцінювання, публічне управління, інтегральний показник, композитний індикатор.

METHODOLOGY FOR ASSESSING THE INSTITUTIONAL CAPACITY TO ENSURE THE STATE'S ECONOMIC SECURITY

The purpose of this study is to develop a comprehensive methodology for assessing the institutional capacity to ensure the economic security of the state. The relevance of the chosen research topic is determined by the growing need to counteract modern hybrid, geopolitical, and economic challenges in the context of global instability, military conflicts, and digital transformation. Traditional approaches mostly focus on calculating macroeconomic indicators, whereas the institutional readiness of public authorities to implement proactive and anti-crisis measures remains insufficiently evaluated. Consequently, a shift from assessing isolated state bodies to analyzing the entire security system as a holistic mechanism is critically required. To achieve this goal, a multifaceted methodology was applied, combining institutional, systemic, functional, and risk-oriented approaches. The assessment model is built upon comparative analysis of international public governance standards and specific economic security requirements. The research employs mathematical classification and indexing methods to construct a composite indicator. Specifically, the method of linear Min-Max normalization was utilized to transform heterogeneous data into a unified dimensionless scale, followed by an additive convolution technique. Expert evaluation methods were also used to assign weight coefficients to each structural component based on its significance in the overall system.

The results of the study indicate that institutional capacity should be evaluated through a system of six interrelated functional components: regulatory, organizational and managerial, human resources, financial, information and analytical, and coordinative. Each of these components reflects a critical aspect of public administration functionality, ensuring that state institutions do not duplicate efforts but instead create a synergistic effect. Furthermore, the research proposes a mathematical framework for calculating an integral indicator of institutional capacity. To provide a meaningful interpretation of the obtained numerical values, a modified verbal-numerical desirability scale was adapted specifically for the economic security sector. This adapted scale categorizes the institutional capacity into four distinct levels: critical, satisfactory, sufficient, and optimal. For each level, corresponding vectors of managerial response have been defined, ranging from immediate anti-crisis structural reforms to the maintenance and scaling of successful innovative practices. The practical value of the obtained scientific results lies in the provision of a universal analytical tool for continuous monitoring of institutional capacity at various levels of public administration. The developed

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Костов'ят Г.І., 2026

methodology allows government agencies to identify structural imbalances at an early stage, evaluate the effectiveness of state policy implementation, and prioritize institutional reforms. Ultimately, this framework serves as a robust information and analytical foundation for making scientifically grounded managerial decisions, ensuring the resilience and adaptive capability of the national economic security system against emerging contemporary threats.

Keywords: economic security, institutional capacity, state institutions, evaluation methodology, public administration, integral indicator, composite indicator.

JEL Classification: F52, O43, H11, C43.

Постановка проблеми. В умовах воєнної агресії, глобальної економічної нестабільності, цифрової трансформації, геополітичних ризиків та інституційних реформ ефективність системи забезпечення економічної безпеки дедалі більше залежить від інституційної спроможності державних органів. Чинні нормативні документи (зокрема, Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України за Наказом Мінекономіки № 1277 [4]) зосереджені переважно на розрахунку макроекономічних індикаторів, залишаючи поза увагою комплексну оцінку саме інституційної готовності суб'єктів управління. Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, питання комплексного оцінювання саме інституційної спроможності залишаються розробленими недостатньо, що ускладнює прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед українських дослідників фундаментальні основи теорії фінансової безпеки було закладено О. Барановським, який розробив комплексну методологію оцінки та механізми забезпечення фінансової безпеки банківської системи [1]. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних основ економічної безпеки зробили В. Геєць [2], який розробив концептуальні підходи до моделювання економічної безпеки на різних рівнях управління — від державного до підприємницького, та В. Мунтіян [3], який сформулював фундаментальні принципи забезпечення економічної безпеки України в умовах трансформаційних процесів. Вагомий внесок у розвиток інституційної теорії зробили зарубіжні дослідники, насамперед Д. Норт [5], який визначає інститути як створені людьми формальні та неформальні обмеження («правила гри»), що структурують політичну, економічну й соціальну взаємодію та формують стимули економічної діяльності. Подальший розвиток інституціональної економіки пов'язаний із працями О. Вільямсона, який розвинув теорію трансакційних витрат та обґрунтував роль інститутів управління (governance structures) як механізму координації економічної діяльності залежно від характеристик трансакцій [6].

Питання оцінювання інституційної спроможності державних органів знайшли відображення у методичних документах міжнародних організацій. Зокрема, Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) сформувала сучасні підходи до оцінювання результативності державної політики та якості публічного врядування, що базуються на системі критеріїв оцінювання, орієнтованих на ефективність, результативність, узгодженість та сталість управлінських рішень [8]. Значний розвиток методичних підходів до оцінювання інституційної спроможності державного

управління представлено у програмі SIGMA, де запропоновано систему принципів, критеріїв, показників та індикаторів оцінювання публічної адміністрації, що дозволяє комплексно оцінювати як інституційні передумови функціонування органів влади, так і результати їх діяльності [9].

Водночас аналіз наукових праць свідчить, що дослідження економічної безпеки, інституційного розвитку та державної спроможності переважно здійснюються автономно. Існуючі методичні підходи орієнтовані або на оцінювання рівня економічної безпеки, або на аналіз ефективності функціонування окремих державних інституцій. Натомість комплексна методологія оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави, яка інтегрувала б інституційний, системний, функціональний та ризик-орієнтований підходи, у сучасній науковій літературі фактично відсутня. Це зумовлює необхідність розроблення відповідного методологічного інструментарію, здатного забезпечити комплексне оцінювання готовності державних інститутів до запобігання, нейтралізації та мінімізації загроз економічній безпеці.

Мета статті — розроблення методології оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави, яка ґрунтується на комплексному поєднанні інституційного, системного, функціонального та ризик-орієнтованого підходів і дозволяє визначати рівень готовності державних інститутів до ефективного реагування на сучасні економічні загрози.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів: інституційний та системний підходи - для обґрунтування компонентної структури інституційної спроможності як цілісної системи; метод порівняльного аналізу - при вивченні міжнародних практик оцінювання публічного врядування (SIGMA, OECD, UNDP); індексний та математичний класифікаційний аналізи - для побудови композитного індикатора та нормування вихідних даних; метод експертних оцінок - для визначення вагових коефіцієнтів значущості компонентів.

Виклад основних результатів дослідження. Ефективність забезпечення економічної безпеки держави значною мірою визначається не лише наявністю нормативно-правової бази, фінансових ресурсів або організаційних механізмів, а й рівнем інституційної спроможності суб'єктів, відповідальних за формування та реалізацію державної політики у цій сфері. У сучасних умовах зростання геополітичної нестабільності, цифрової трансформації економіки, посилення гібридних загроз та інтеграції України до європейського інституційного простору особливого значення набуває

здатність державних інститутів своєчасно ідентифікувати ризики, координувати діяльність міжвідомчих структур, приймати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечувати стійкість національної економічної системи.

Розроблення методології оцінювання інституційної спроможності потребує насамперед визначення її концептуальної основи, яка формує логіку побудови методології оцінювання, обґрунтовує вибір критеріїв, показників та методів аналізу.

Насамперед необхідно визначити, що є об'єктом оцінювання: окремі державні органи, їх функції чи система забезпечення економічної безпеки загалом.

На нашу думку, об'єктом оцінювання має виступати система забезпечення економічної безпеки держави як сукупність взаємопов'язаних державних інститутів, діяльність яких спрямована на реалізацію спільної мети — запобігання, виявлення та нейтралізацію загроз економічній безпеці. Такий підхід забезпечує від аналізу діяльності окремих органів до комплексного оцінювання інституційної спроможності системи в цілому.

Інституційну спроможність системи забезпечення економічної безпеки держави доцільно розглядати як комплексну характеристику, що формується під впливом взаємопов'язаних правових, організаційних, кадрових, ресурсних та інформаційно-аналітичних чинників. Саме їх сукупність визначає здатність державних інститутів ефективно реалізовувати покладені функції та адаптуватися до змін безпекового середовища. Такий підхід узгоджується з міжнародною практикою оцінювання інституційного розвитку, відповідно до якої спроможність не зводиться до одного універсального показника, а визначається за системою взаємопов'язаних характеристик. Зокрема, документи OECD та програми SIGMA акцентують увагу на якості врядування, організаційній структурі, кадровому потенціалі, ресурсному забезпеченні та результативності державної політики [9]. Водночас методологія UNDP розглядає інституційну спроможність крізь взаємозв'язок інституційних, організаційних та індивідуальних компонентів [10]. Такий досвід підтверджує доцільність використання багатокомпонентного підходу при розробленні методології оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави.

Їх основною метою є оцінювання спроможності системи публічного управління незалежно від галузевої специфіки державної політики. Специфіка забезпечення економічної безпеки держави полягає у необхідності врахування постійної дії внутрішніх і зовнішніх загроз, високої динамічності безпекового середовища, міжвідомчого характеру прийняття управлінських рішень та необхідності швидкої адаптації інституцій до нових викликів. Це обумовлює потребу у формуванні спеціалізованої методології оцінювання, орієнтованої саме на систему забезпечення економічної безпеки держави.

На наш погляд, узагальнення зазначених підходів свідчить, що формування структури інституційної спроможності має здійснюватися не шляхом

механічного поєднання окремих характеристик діяльності державних органів, а за принципом відображення ключових функціональних властивостей системи забезпечення економічної безпеки держави.

Розроблення методології оцінювання інституційної спроможності не може обмежуватися формуванням сукупності окремих показників. Наступним етапом є визначення принципів побудови системи оцінювання, оскільки саме вони забезпечують взаємоузгодженість її структурних елементів, послідовність проведення оцінювання та обґрунтованість отриманих результатів. З методологічної точки зору будь-яка система оцінювання має відповідати трьом базовим вимогам: визначати, що саме підлягає оцінюванню, за якими критеріями здійснюється оцінювання та яким способом узагальнюються отримані результати. Саме така послідовність забезпечує внутрішню логіку побудови методології та можливість її практичного застосування.

Відповідно до запропонованої логіки першим етапом побудови методології є визначення структурних складових інституційної спроможності, які повинні відображати ключові характеристики функціонування системи забезпечення економічної безпеки держави.

Оскільки система забезпечення економічної безпеки держави виконує комплекс взаємопов'язаних функцій, її інституційна спроможність також повинна розглядатися як багатокомпонентна категорія. При цьому структурні складові методології мають відображати не організаційну побудову системи, а ті функціональні характеристики, від яких залежить здатність державних інститутів забезпечувати реалізацію державної політики у сфері економічної безпеки.

В основу формування таких складових доцільно покласти функціональний принцип, відповідно до якого кожен компонент повинен характеризувати окремий аспект інституційної спроможності, бути придатним до кількісного оцінювання, не дублювати зміст інших компонентів та забезпечувати можливість подальшої інтеграції результатів у єдину систему оцінювання. Такий підхід відповідає положенням системного аналізу, згідно з якими властивості складної системи можуть бути досліджені через сукупність взаємопов'язаних елементів, що формують її цілісність (Bertalanffy, 1968).

Застосування функціонального принципу дало змогу сформувати авторську структуру інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави, яка поєднує ключові характеристики функціонування системи та створює методологічну основу для її подальшого оцінювання. Концептуальну модель запропонованої методології наведено на рис. 1.

Концептуальна модель відображає логічну послідовність побудови методології оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави. Її основу становить взаємозв'язок між концептуальними положеннями оцінювання, структурними компонентами інституційної спроможності, системою критеріїв та показників, методами інтегрального оцінювання й управлінською інтерпретацією отриманих

результатів. Така побудова забезпечує цілісність методології, взаємоузгодженість її елементів та можливість практичного застосування для оцінювання

ефективності функціонування системи забезпечення економічної безпеки держави.

Рис. 1. Концептуальна модель методології оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави

Джерело: розроблено автором.

Відповідно до запропонованої концептуальної моделі наступним етапом є визначення структурних компонентів інституційної спроможності, які виступають безпосередніми об'єктами подальшого оцінювання. Їх виділення обумовлене необхідністю комплексного відображення всіх ключових аспектів функціонування системи забезпечення економічної безпеки держави, кожен із яких характеризує окрему сторону її здатності реалізовувати покладені функції.

Оскільки інституційна спроможність є комплексною характеристикою функціонування системи забезпечення економічної безпеки держави, її структуризація повинна здійснюватися за принципом функціональної достатності. Це означає, що кожен структурний компонент має відображати окремий напрям діяльності системи, який є необхідним для виконання покладених на неї функцій, піддаватися кількісному оцінюванню та не дублювати зміст інших компонентів. За такого підходу сукупність компонентів забезпечує цілісне відображення інституційної спроможності та

створює основу для побудови інтегральної системи оцінювання.

Виходячи із зазначеного принципу, у межах запропонованої методології інституційну спроможність забезпечення економічної безпеки держави доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних структурних компонентів. Структуру інституційної спроможності (табл. 1) сформовано на основі принципів оцінювання публічного врядування SIGMA [9] та методології UNDP [10], адаптованих до завдань економічної безпеки.

Математичне забезпечення оцінювання адаптовано на основі методологічних принципів Наказу Мінекономіки № 1277 [4] та міжнародних стандартів побудови композитних індикаторів OECD [7]. На відміну від класичного розрахунку макроекономічних індикаторів, для оцінювання інституційної спроможності використано лінійне Min-Max нормування базових показників та їх адитивну згортку за формулою:

$$I_{ic} = \sum_{j=1}^6 \omega_j \cdot K_j, \quad (1)$$

де:

K_j — інтегральна оцінка j -го компонента інституційної спроможності (на основі визначених у табл. 1 індикаторів);

ω_j — ваговий коефіцієнт значущості j -го структурного компонента. У межах первинної апробації запропонованої методології всі структурні компоненти приймаються рівнозначними ($\omega_j = \frac{1}{6} = 0,167$), що забезпечує об'єктивність оцінювання за відсутності емпірично підтверджених підстав для диференціації їх внеску;

6 — кількість виділених структурних компонентів.

Таблиця 1

**Структурні компоненти та критерії оцінювання інституційної спроможності
забезпечення економічної безпеки держави**

Компонент (j)	Базові показники (x _{ji})	Тип впливу	Джерело отримання даних
1. Нормативно-правовий	1. Кількість прийнятих стратегічних/програмних документів у сфері безпеки 2. Частка гармонізованих із законодавством ЄС нормативних актів (%)	Стимулятор Стимулятор	Офіційний сайт ВРУ (rada.gov.ua), звіти Кабміну
2. Організаційно-управлінський	1. Середній час опрацювання міжвідомчих запитів (днів) 2. Рівень виконання рішень РНБО та Уряду (%)	Дестимулятор Стимулятор	Звіти Секретаріату Кабміну, Апарату РНБО
3. Ресурсно-фінансовий	1. Рівень виконання бюджетних призначень на безпекові програми (%) 2. Частка капітальних видатків у загальному обсязі фінансування (%)	Стимулятор Стимулятор	Офіційні звіти Державної казначейської служби України
4. Кадровий	1. Рівень фактичної укомплектованості штату суб'єктів безпеки (%) 2. Рівень плинності кадрів у держорганах (%)	Стимулятор Дестимулятор	Щорічні звіти НАДС (nads.gov.ua)
5. Інформаційно-аналітичний	1. Рівень діджиталізації внутрішніх документообігів та баз даних (%) 2. Частка прогнозних аналітичних записок, реалізованих у рішеннях	Стимулятор Стимулятор	Звіти Мінцифри, внутрішні звіти аналітичних підрозділів
6. Координаційний	1. Кількість проведених спільних міжвідомчих засідань / операцій 2. Наявність єдиної інтегрованої платформи обміну даними (0 або 1)	Стимулятор Стимулятор	Офіційні інформаційні зведення міністерств і відомств

Джерело: розроблено автором на основі адаптації методологій SIGMA [9], UNDP [10] та відкритих звітів державних органів України.

Визначення вагових коефіцієнтів структурних компонентів рекомендується здійснювати методом експертних оцінок під час практичної апробації методології. До складу експертної групи доцільно залучати фахівців у сфері економічної безпеки, публічного управління та державного стратегічного планування. Експертам пропонується здійснити ранжування шести структурних компонентів за ступенем їх впливу на інституційну спроможність системи забезпечення економічної безпеки держави. Остаточні вагові коефіцієнти визначаються шляхом нормування середніх експертних

оцінок із дотриманням умови $\sum \omega_j = 1$.

У свою чергу, розрахунок субіндексу K_j визначається як середнє арифметичне нормованих значень індикаторів, що характеризують відповідний структурний компонент інституційної спроможності. Використання середнього арифметичного обумовлено рівнозначністю базових індикаторів у межах кожного компонента, оскільки вони відображають різні прояви однієї функціональної характеристики системи, (табл. 1) відповідно до вимог Наказу Мінекономіки № 1277 [4]:

$$K_j = \frac{1}{n_j} \sum_{i=1}^{n_j} x_{ji}^N, \quad (2)$$

де:

x_{ji}^N — нормоване значення i -го індивідуального індикатора j -го компонента $x_{ji}^N \in [0; 1]$;

n_j — кількість індикаторів у межах j -го компонента.

У межах кожного компонента всі базові індикатори приймаються рівнозначними, оскільки характеризують один функціональний аспект інституційної спроможності.

Приведення різновимірних показників до

безрозмірної шкали $[0; 1]$ виконується за алгоритмом Наказу № 1277 [4] залежно від спрямованості впливу індикатора:

✓ для індикаторів-стимуляторів (зростання яких підвищує спроможність):

$$x_{ji}^N = \frac{x_{ji} - x_{min}}{x_{max} - x_{min}}, \quad (3)$$

✓ для індикаторів-дестимуляторів (зростання яких знижує спроможність):

$$x_{ji}^N = \frac{x_{max} - x_{ji}}{x_{max} - x_{min}}, \quad (4)$$

де:

x_{ji} — фактичне значення i -го індикатора;

x_{max} , x_{min} — граничні (мінімальні та максимальні) значення індикатора у вибірці або визначені нормативними порогоми.

Перед розрахунком інтегрального показника всі первинні індикатори приводяться до безрозмірної шкали в діапазоні від 0 до 1 шляхом нормування. Для показників-стимуляторів застосовується формула (3), тоді як для показників-дестимуляторів – формула (4). Мінімальні та максимальні значення визначаються на основі статистичної вибірки за досліджуваний період або відповідно до нормативних (цільових) значень, якщо вони встановлені офіційними документами. Такий підхід забезпечує порівнянність різнорідних показників та можливість їх подальшої агрегації в інтегральний

показник інституційної спроможності.

Для інтерпретації результатів інтегрального оцінювання та забезпечення їх змістової інтерпретації використано вербально-числову шкалу бажаності Е. Харрінгтона, адаптовану до специфіки оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави. Розподіл значень інституційної спроможності за адаптованими рівнями шкали Харрінгтона та відповідні їм вектори управлінського реагування подано в табл. 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання рівня інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави та управлінські вектори реагування

Інтервал значень (I_{ic})	Рівень за Харрінгтоном	Характеристика інституційної спроможності	Управлінський вектор
[0,00; 0,37]	Критичний (об'єднані класичні зони 0-0,2 та 0,2-0,37)	Системна неспроможність, висока вразливість до загроз, критичний дефіцит ресурсів.	Антикризове реагування: негайні структурні та нормативні реформи.
[0,37; 0,63]	Задовільний (класичний інтервал 0,37-0,63)	Базовий функціонал виконується, але реагування є запізненим; наявні суттєві міжвідомчі розриви.	Коригувальні заходи: локальне усунення кадрових та організаційних диспропорцій.
[0,63; 0,80]	Достатній (класичний інтервал 0,63-0,80)	Стійкий превентивний стан, здатність нейтралізувати більшість стандартних ризиків.	Оптимізація: діджиталізація, точкове вдосконалення бізнес-процесів.
[0,80; 1,00]	Оптимальний (класичний інтервал 0,80-1,00)	Високий рівень адаптивності, координації та ресурсозабезпеченості.	Підтримка розвитку: моніторинг інновацій, масштабування успішних практик.

Джерело: складено автором на основі адаптації шкали Е. Харрінгтона [11].

Адаптація шкали Харрінгтона [11] дозволяє не лише інтерпретувати числові значення інтегрального показника, а й пов'язати кожен рівень інституційної спроможності з відповідним типом управлінського реагування, що розширює практичні можливості використання методології.

Таким чином, запропонована методологія формує цілісну систему оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави, яка поєднує концептуальні засади інституційного аналізу, систему функціональних компонентів, математичний апарат інтегрального оцінювання та механізм змістової інтерпретації отриманих результатів. На відміну від існуючих підходів, запропонований методологічний інструментарій орієнтований не лише на кількісне визначення рівня інституційної спроможності, а й на виявлення структурних диспропорцій, визначення пріоритетних напрямів інституційного розвитку та інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері економічної безпеки держави.

Практична цінність запропонованої методології полягає у можливості її використання як універсального аналітичного інструменту для моніторингу інституційної спроможності, виявлення критичних компонентів системи забезпечення економічної безпеки, оцінювання результативності реалізації державної політики та формування науково обґрунтованих управлінських рішень. Методологія може бути адаптована до оцінювання інституційної спроможності як на загальнодержавному, так і на галузевому чи регіональному рівнях за умови відповідного інформаційного забезпечення.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що забезпечення економічної безпеки держави в умовах зростання геополітичної нестабільності, цифрової трансформації та посилення комплексних ризиків потребує удосконалення методологічних підходів до оцінювання інституційної спроможності. На відміну від існуючих підходів, які переважно орієнтовані на аналіз окремих характеристик державного управління або показників економічної безпеки, запропонований підхід

розглядає інституційну спроможність як інтегральну властивість системи державних інститутів, що визначає їх здатність забезпечувати ефективне формування та реалізацію державної політики у сфері економічної безпеки.

У результаті дослідження розроблено методологію оцінювання інституційної спроможності забезпечення економічної безпеки держави, яка ґрунтується на комплексному поєднанні інституційного, системного, функціонального та ризик-орієнтованого підходів. Методологія поєднує концептуальні положення, систему функціональних компонентів, математичний апарат інтегрального оцінювання, механізм інтерпретації результатів та управлінське спрямування їх практичного використання.

Наукова новизна запропонованої методології полягає у формуванні комплексного інструментарію оцінювання, який поєднує систему функціональних компонентів інституційної спроможності, інтегральну модель розрахунку з використанням нормованих субіндексів, адаптовану до специфіки економічної безпеки шкалу Харрінгтона та механізм пов'язання результатів оцінювання з управлінськими рішеннями. Такий підхід дає змогу не лише визначати загальний рівень інституційної спроможності, а й ідентифікувати структурні диспропорції, оцінювати найбільш уразливі компоненти системи та обґрунтовувати пріоритетні напрями її розвитку.

Практичне значення розробленої методології

полягає у можливості її використання як універсального аналітичного інструменту для моніторингу інституційної спроможності, оцінювання результативності реалізації державної політики у сфері економічної безпеки, визначення пріоритетності інституційних реформ та інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Гнучкість запропонованої структури дозволяє адаптувати методологію до різних рівнів державного управління та враховувати специфіку окремих секторів економіки за умови належного інформаційного забезпечення.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з емпіричною апробацією запропонованої методології на прикладі України, удосконаленням процедур визначення вагових коефіцієнтів структурних компонентів із використанням експертних методів, а також інтеграцією результатів оцінювання до системи стратегічного моніторингу економічної безпеки держави та підтримки прийняття управлінських рішень.

Декларація про використання ШІ. Під час підготовки та технічного редагування цієї статті було використано інструмент штучного інтелекту - генеративну модель Gemini. Використання зазначеного ШІ здійснювалося виключно для лінгвістичного уточнення, стилістичне редагування та розширення англomовного перекладу анотації (Abstract). Автор несе повну відповідальність за науковість, зміст, дані, висновки та актуальний перелік джерел.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с.
2. Геець В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/349043177_Modeluvanna_ekonomichnoi_bezpeki_derzhava_region_pidpriemstvo_monografia (дата звернення: 24.07.2026).
3. Мунтян В. І. Економічна безпека України. Київ : КВІЦ, 1999. 464 с.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 24.07.2026).
5. North D. C. Institutions. Journal of Economic Perspectives. 1991. Vol. 5, No. 1. Pp. 97–112. DOI: <https://doi.org/10.1257/jep.5.1.97>
6. Williamson O. E. The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead. Journal of Economic Literature. 2000. Vol. 38, No. 3. Pp. 595–613. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.38.3.595>
7. OECD. Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. Paris : OECD Publishing, 2008. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264043466-en>
8. OECD. Preventing Policy Capture: Integrity in Public Decision Making. OECD Public Governance Reviews. Paris : OECD Publishing, 2017. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264065239-en>
9. OECD. The Principles of Public Administration. Paris : OECD Publishing, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1787/7f5ec453-en>
10. Capacity Assessment Methodology: User's Guide. New York : United Nations Development Programme, 2008. 75 p. URL: <https://www.undp.org/publications/undp-capacity-assessment-methodology> (дата звернення: 24.07.2026).
11. Harrington E. C. The Desirability Function. Industrial Quality Control. 1965. Vol. 21, No. 10. Pp. 494–498.

References:

1. Baranovskyi, O. I. (2004). Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia). Kyiv National University of Trade and Economics.
2. Heiets, V. M. (2006). Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: Derzhava, rehion, pidpriemstvo. INZhEK.

https://www.researchgate.net/publication/349043177_Modeluvanna_ekonomicnoi_bezpeki_derzava_region_pidpriemstvo_monografia

3. Muntian, V. I. (1999). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. KVITs.
4. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2013). Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29.10.2013 № 1277 [On approval of the Methodological Recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Order No. 1277 of October 29, 2013]. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
5. North, D. C. (1991). Institutions. *Journal of Economic Perspectives*, 5(1), 97–112. <https://doi.org/10.1257/jep.5.1.97>
6. Williamson, O. E. (2000). The new institutional economics: Taking stock, looking ahead. *Journal of Economic Literature*, 38(3), 595–613. <https://doi.org/10.1257/jel.38.3.595>
7. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). *Handbook on constructing composite indicators: Methodology and user guide*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264043466-en>
8. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *Preventing policy capture: Integrity in public decision making*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264065239-en>
9. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *The principles of public administration*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/7f5ec453-en>
10. United Nations Development Programme. (2008). *Capacity Assessment Methodology: User's Guide*. Capacity Development Group, Bureau for Development Policy. <https://www.undp.org/publications/undp-capacity-assessment-methodology>
11. Harrington, E. C. (1965). The desirability function. *Industrial Quality Control*, 21(10), 494–498.

Дата надходження статті: 03.07.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 28.07.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.08.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.